

वर्ष ४ अंक २९

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति: ३० कात्तिक २०७५

अवधि: ३० कात्तिक २०७५—०६ मङ्सिर २०७५

जिल्लाहरू: झापा, मोरङ, संखुवासभा, धनकुटा, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, दोलखा, महोत्तरी, काभ्रेपलाञ्चोक, बारा, धादिङ, चितवन, कास्की, मुस्ताङ, पाल्पा, रुपन्देही, कपिलवस्तु, रुकुम, दाङ, बाँके, सुर्खेत, जुम्ला, कैलाली, डोटी, दार्चुला

जारी गर्ने:

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय- जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली)
नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् -कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा
जल तथा मौसम विज्ञान विभाग - मौसम पूर्वानुमान महाशाखा/ कृषि-मौसम शाखा

सारांश:

- हिमाली र पहाडी भूभागहरूमा साताका अधिकांश दिनहरूमा अपरान्ह पछि आंशिक बदलि हुने सम्भावना छ।
- साताको मध्य र अन्त्यमा सामान्य बदलि भई पहाडी भू-भागका एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा र हिमाली भू-भागका एक-दुई स्थानमा हल्का हिमपातको सम्भावना छ।
- बीउको लागि छनौट गरिएको धानलाई ३-४ घाम सुकाई-केलाई गरेर सिड बिन, भकारी, घ्याम्पो वा बोरामा हावा नछिर्ने गरि भण्डारण गर्नुहोस्।
- गहुँ लगाउने समय भएकोले सिफारिस गरिएका बाणगंगा, तिलोत्तमा, विजय, आदित्य, गौतम; मध्य पहाडका लागि मुनाल, च्याखुरा, धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, स्वर्गद्वारी, डाँफे र उच्च पहाडका लागि धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, पासाङ ल्हामु जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय बीउको व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- मौरीपालन गरिएको तोरीबाली भएको क्षेत्रमा सकेसम्म विषादीको प्रयोग गर्नुहुँदैन। यदि लाहि तथा अन्य कीरा लागेमा नीम जन्य विषादी जस्तै-नीम तेल ५ एम.एल. प्रति लिटरका दरले हप्ताको एक पटक साँझको समयमा छर्नुहोस्।
- स्याउमा लाही कीराको प्रकोप कम पार्न बगैचामा परजीवी कीरा एफिलिनस माली (Aphelinus mali) को संरक्षण/संवर्धन गर्नुहोस्।
- हावाको तापक्रम घट्दै गइरहेको हुँदा पशुवस्तुको खोर-गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छा-बाच्छी/पाठा-पाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- पडगास माछाले चिसो मौसम सहन नसक्ने हुँदा विक्रीयोग्य साईजको माछालाई विक्री गर्नुहोस्।
- धेरै सुख्खा अथवा सिँचाई उपलब्ध नभएको जग्गामा जै घाँससँग केराउको सट्टा भेच घाँसको बीउ एकनासले मिसाएर (जै बीउ ६०% र दलहन / भेच ४०%) लगाउनुहोस्।
- कृषि सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि हरेक सोमबार दिँउसो २ देखि ४ बजेभित्र नार्क कृषक टोल फ्रि फोन नम्बर-११३५ (पैसा नलाग्ने फोन सेवा) मा (एनसेल र एनटिसिका फोन प्रयोग गर्ने कृषकहरूले) सम्पर्क गरि विज्ञहरूसँग प्रत्यक्ष कुराकानी गर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २९, ३० कात्तिक २०७५, अवधि : ३० कात्तिक २०७५ — ०६ मङ्सिर २०७५

मौसमी तथ्यांकहरु

२३ कात्तिक २०७५ देखि २९ कात्तिक २०७५ सम्मको मौसमी तथ्याङ्क

जिल्ला	मौसमी केन्द्रको उचाई (मिटर)	मौसमी विवरण						हावाको गति (मि/से) को दायरा	हावाको प्रचलित दिशा
		कुल वर्षा (मि.मी.)	तापक्रम (°सेल्सियस) को दायरा		सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा				
			अधिकतम	न्यूनतम	अधिकतम	न्यूनतम			
झापा	१४३	०.०	३०.०-३२.०	१२.०-१४.०	८१-८५	५२-७४	-	-	
मोरङ	७२	०.०	२९.०-३१.४	१४.५-१७.२	७५-८४	४३-६२	०.०-२.०	उत्तर	
धनकुटा	१६८०	०.०	२३.५-२४.९	११.४-१३.०	६१-७७	३९-५३	०.०-१.०	पश्चिम	
संखुवासभा	११७०	०.०	२१.०-२४.०	१३.०-१४.४	७९-८९	६४-७३	-	-	
सुनसरी	२००	०.०	२९.३-३१.५	१३.०-१६.०	७३-९३	६०-७७	-	-	
सप्तरी	९१	०.०	२८.५-३१.०	१६.४-१८.२	७९-१००	६४-७९	-	-	
सिराहा	१३८	०.०	२९.५-३१.५	१५.०-१६.५	७८-९३	७१-८३	-	-	
दोलखा	१७५५	०.०	२०.२-२२.०	८.०-८.५	८४-९१	७१-८१	-	-	
महोत्तरी	१७२	०.०	२८.०-३०.२	१६.०-१८.५	८१-९३	६६-८९	-	-	
काभ्रेपलाञ्चोक	८६५	०.०	२५.७-२८.०	८.०-१०.५	७५-९५	६३-८१	-	-	
बारा	१३०	०.०	२८.८-३०.०	१२.५-१४.०	८१-८७	४४-६१	०.०-१.५	पश्चिम	
धादिङ	१०८५	०.०	२४.०-२५.०	१३.४-१६.६	७१-७८	६०-७५	-	-	
चितवन	२५६	०.०	२७.२-२९.०	११.३-१२.८	८१-९२	८०-८८	-	-	
कास्की	८२७	२.०	२४.०-२५.०	११.०-१३.७	९३-९८	४३-५७	०.०-२.०	दक्षिण	
मुस्ताङ	२५६६	६.३	१०.०-१६.०	(-१.०)-४.०	६५-९४	६४-८३	-	-	
पाल्पा	१०६७	०.०	२३.३-२४.७	१०.६-११.७	८१-८९	७२-८७	-	-	
रूपन्देही	१०९	०.०	२८.४-३०.३	१४.२-१६.०	८०-९२	३५-५५	०.०-३.०	पश्चिम	
कपिलवस्तु	९४	०.०	२८.०-२९.२	१३.३-१५.०	७८-८४	६०-७४	-	-	
रुकुम	९१०	०.०	२२.०-२५.५	८.०-९.५	७३-९०	३७-७१	-	-	
दाङ	६३४	०.०	२५.२-२६.८	११.०-११.८	८५-९१	४५-६३	०.०-१.५	उत्तर	
बाँके	१६५	०.०	२९.०-३०.०	१३.०-१४.८	८६-१००	४५-६४	०.०-२.०	उत्तर	
सुर्खेत	७२०	०.०	२४.६-२६.९	९.९-११.०	८०-९४	४७-५२	०.०-४.०	उत्तर	
जुम्ला	२३००	०.०	१५.७-१८.४	(-१.६)-(-०.५)	५४-७४	२६-३८	०.०-३.५	पश्चिम	
कैलाली	१८७	फाटफुट	२०.२-२९.१	११.८-१५.०	८०-९२	४७-५६	-	-	
डोटी	६५२	०.०	२४.०-२७.५	१०.०-१०.५	९३-१००	४०-५२	०.०-१.०	उत्तर	
दार्चुला	१०९७	०.०	१९.०-२३.०	९.७-११.३	९३-९६	४०-७७	-	-	

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २९, ३० कात्तिक २०७५, अवधी : ३० कात्तिक २०७५ — ०६ मङ्सिर २०७५

आगामी साता (३० कात्तिक देखि ६ मङ्सिर २०७५ सम्म) को मौसमी परिदृश्य

जिल्लाहरू	वर्षा	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने अवस्था (घाम, आंशिक, पूर्ण)	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (महत्वपूर्ण मौसम प्रणाली)
झापा, मोरङ, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, महोत्तरी		घट्ने	घट्ने	सफा देखि आंशिक बदली		साताको अधिकांश दिनहरूमा मौसम सफा रहनेछ। साताको अन्त्यमा उच्च बादलहरू देखिने सम्भावना रहे तापनि मौसम मा परिवर्तन आउने सम्भावना देखिदैन।
बारा, चितवन, रुपन्देही, कपिलवस्तु		घट्ने	घट्ने	सफा		साताको अधिकांश दिनहरूमा मौसम सफा रहनेछ।
बाँके, कैलाली		घट्ने	घट्ने	सफा		साताको अधिकांश दिनहरूमा मौसम सफा रहनेछ।
धनकुटा	हल्का क्षणिक वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक बदलि भई साताको मध्य र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का क्षणिक वर्षाको संभावना छ।
दोलखा, काभ्रेपलाञ्चोक, धादिङ		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सफा देखि आंशिक बदली		साताका धेरै दिनहरूमा मौसम सफा रहनेछ तर अपरान्ह पछि आंशिक बदलि हुने सम्भावना छ।
कास्की, पाल्पा, रुकुम		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सफा देखि आंशिक बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा अपरान्हपछि आंशिक बदलि हुन सक्ने सम्भावना छ।
दाङ, सुर्खेत, डोटी		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सफा देखि आंशिक बदली		साताका धेरै दिनहरूमा मौसम सफा रहनेछ तर अपरान्हपछि आंशिक बदलि हुने सम्भावना छ।
संखुवासभा	हल्का क्षणिक वर्षा/हिमपात	घट्ने	घट्ने	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताको अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि रहि साताको मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का क्षणिक वर्षाको सम्भावना छ भने उच्च हिमाली भूभागमा हल्का हिमपातको संभावना छ।
मुस्ताङ	हल्का हिमपात	घट्ने	घट्ने	सफा देखि आंशिक बदली		साताका धेरै दिनहरूमा अपरान्ह पछि आंशिक बदलि भई साताको मध्यमा उच्च हिमाली भूभागका एक-दुई स्थानमा हल्का हिमपातको संभावना छ।
जुम्ला, दार्चुला		घट्ने	घट्ने	सफा देखि आंशिक बदली		साताका धेरै दिनहरूमा मौसम सफा रहनेछ तर अपरान्हपछि आंशिक बदलि हुने सम्भावना छ।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २९, ३० कात्तिक २०७५, अवधी : ३० कात्तिक २०७५ — ०६ मङ्सिर २०७५

कृषि सल्लाह

खाद्यान्नबाली

- बीउको लागि छनौट गरिएको धानलाई ३-४ घाम सुकाई-केलाई गरेर सिड बिन, भकारी, घ्याम्पो वा बोरामा हावा नछिर्ने गरि भण्डारण गर्नुहोस्।
- हिँउदे मकैको बोट घुँडासम्म आएको बेला गोडमेल र सिँचाई गरिसकेपछि १.६२ के.जी. युरिया प्रति कट्टा वा २.५ के.जी. युरिया प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- गहुँ लगाउने समय भएकोले तराई र भित्री मधेशका लागि सिफारिस गरिएका वि.एल. ४३४१ (तराईका २२ जिल्लाहरूको लागि मात्र), बाणगंगा, तिलोत्तमा, विजय, आदित्य, गौतम; मध्य पहाडका लागि मुनाल, च्याखुरा, धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, स्वर्गद्वारी, डाँफे र उच्च पहाडका लागि धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, पासाङ्ग ल्हामु जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय बीउ ४.०-४.५ के.जी. प्रति कट्टा वा ५.०-६.० के.जी. प्रति रोपनीका दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्थान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- तिलोत्तमा जातको गहुँ तराई र भित्री मधेश तथा डाँफे, मुनाल र च्याखुरा मध्य पहाडको सिंचित र असिंचित दुबै क्षेत्रमा लगाउन उपयुक्त हुन्छ।
- मध्य तथा सुदूर पश्चिम तराईका लागि सिफारिस गरिएको ड्युरम गहुँ (Durum wheat) का जातहरू- खजुरा ड्युरम-१ र खजुरा ड्युरम-२ वारे विस्तृत जानकारी एवं बीउको लागि क्षेत्रिय कृषि अनुसन्धान केन्द्र, खजुरा, बाँकेमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- गहुँ बालीमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट/गोठमल २५० के.जी.; डि.ए.पि. ३.६२ के.जी. र पोटास २.७८ के.जी. प्रति कट्टा वा कम्पोष्ट/गोठमल ३५० के.जी.; डि.ए.पि. ५.४४ के.जी. र पोटास ४.१७ के.जी. प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्। बोरोनको मात्रा कम भएका नेपालका पूर्वी तराईका भू-भागहरूमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा ४५० ग्राम बोरेक्स (Borax) प्रति कट्टा वा ६८० ग्राम प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- मध्य पहाडको लागि सिफारिस गरिएका मुसुरोका जातहरू महेश्वर भारती, शिशिर, शिखर, सिमल, सिम्रिक, सिन्दुर तथा तराईको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू खजुरा मुसुरो-३, खजुरा मुसुरो-२, खजुरा मुसुरो-१, शितल र सिन्दुर मध्ये उपलब्ध जातको बीउ १.५-२.० के.जी. प्रति रोपनी वा १.०-१.५ के.जी. प्रति कट्टाका दरले व्यवस्था गरि प्रयाप्त चिस्थान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- मुसुरो लगाउनु भन्दा अगाडी बीउलाई १२ घण्टा सम्म पानीमा भिजाई त्यसपछि २ घण्टा सम्म ओभाउन दिई ४० ग्राम प्रति रोपनी वा २६ ग्राम प्रति कट्टाका दरले १ लिटर पानीमा १०० ग्राम चिनी घुलाएर बनाएको घोलमा राइजोबियमले उपचार गरि लगाउनुहोस्।
- तोरी फुल्लुभन्दा अगाडी एक पटक हल्का सिँचाई गरि ३०० ग्राम प्रति कट्टा वा ४५० ग्राम प्रति रोपनीका दरले युरिया मल टपड्रेस गर्नुहोस्।
- तोरी बालीमा करौँती कीराले नोक्सानी पुर्याउने भएकोले नियमित अनुगमन गर्नुहोस्।
- मौरीपालन गरिएको तोरीबाली भएको क्षेत्रमा सकेसम्म विषादीको प्रयोग गर्नुहुँदैन। यदि लाहि तथा अन्य कीरा लागेमा नीम जन्थ विषादी जस्तै-नीम तेल ५ एम.एल. प्रति लिटरका दरले हसाको एक पटक साँझको समयमा छर्कनुहोस्।
- तोरी, सस्यु तथा रायोबालीको पातमा लाग्ने अल्टरनेरिया डडुवा रोगको प्रकोप कम गर्नको लागि मेन्कोजेवयुक्त विषादी डाइथेन एम-४५ दुई ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले ८-१० दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म सम्पूर्ण पात भिज्ने गरि छर्कनुहोस्।

फलफूल बाली

- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औसालाई आकर्षित गरि मार्न (Attract and Kill method) भालेको लागि पाराफेरोमोनमा आधारित जोना-ट्रेक (Zona-trac) र पोथी झिंगाको लागि जैविक-आकर्षक फेमिल्युर (Femi lure) प्रयोग गर्नुहोस्। छुट्टा-छुट्टै फलाई केचर ट्रेप (McPhail Trap) मा एक-एक किसिमको मात्र ल्युर (Lure) र आकर्षित भई आएका कीराहरूलाई मार्न डीडीभिपी ट्रेपिंग स्ट्रिप (DDVP trapping stripe) राखी प्रयोग गर्नुहोस्। झिंगालाई सामुहिक रूपमा आकर्षित गरि मार्न फेमिल्युरमा झिंगा देखिने बित्तिकै सेरानोक बेट स्टेसन (Ceranok bait station) बोटको हाँगामा झुन्ड्याई प्रयोग गर्नुहोस्।
- कागती/निबुवा बोटहरूको नयाँ पालुवाहरूमा पात खन्ने (Leaf Miner) कीरा, कत्ले कीरा, पतेरो, लाही, सुलसुले जस्ता चुसाहा कीराले नोक्सानी पुर्याउने हुँदा नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। यिनीहरूको प्रकोप ज्यादा भएमा गाईको गहुँत वा निमको झोल १ भागमा ४ भाग पानी मिसाई ५-५ दिनको फरकमा ३ पटक छर्नुहोस्। व्यवसायिक खेती गर्ने कृषकहरूले रोगर ३० ई.सी., २ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा घोलेर ७-७ दिनको फरकमा ३ पटक छर्नुहोस्।
- कागती, सुन्तला आदिमा कालो धवाँसे दुसी (Sooty Mold) देखिएमा १५ एम.एल. सर्वो वा एट्सो तेल प्रति लिटर पानीमा घोली एक हप्ताको फरकमा दुसी लागेको भाग भिज्नेगरि छर्नुहोस्।
- यस समयमा केरामा गवारो कीरा लाग्न सक्ने भएकोले नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। गवारो देखिएमा बगैँचाको सर-सफाई गर्ने, घारि काटिसकेपछिका ठुटाहरूलाई नष्ट गर्ने वा बोटको कापमा वा गुवोमा कार्बोफ्युरान ५-७ ग्राम राख्नुहोस्। गवारो कीरालाई पासोको प्रयोग गरेर पनि नष्ट गर्न सकिन्छ, यसको लागि केराको थामलाई ८-१० ईन्चको टुक्रा काटेर तीनवटा टुक्रा-टुक्राको विचमा स-सानो ढुङ्गा (कंक्रीट) राखेर पासो तयार पार्ने र ठाँउ-ठाँउमा राखेर प्रत्येक दिन यसको अवलोकन गरी पासोमा परेको कीरा नष्ट गर्नुहोस्।
- स्याउमा लाही कीराको प्रकोप कम पार्न बगैँचामा परजीवी कीरा एफिलिनस माली (Aphelinus mali) को संरक्षण/संवर्धन गर्नुहोस्।
- स्याउ टिपिसकेपछि पनि बोटमा कत्ले कीराको प्रकोप रहरिहने हुँदा यसको व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल (सर्वो) १० देखि १५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई कीरा लागेको स्थानमा भिज्ने गरी सात-सात दिनको अन्तरालमा तीनपटक छर्नुहोस्।
- नेक्ट्रिया ट्विग ब्लाइट (Nectria twig blight) को नियमित संक्रमण भएका स्याउको बगैँचामा यसको व्यवस्थापनको लागि शुरूको अवस्थाको संक्रमित हाँगाहरू काटेर जलाउनुहोस् र कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटरका दरले वा १% बोर्डो मिश्रण बनाई पुरै बोटका पातहरू भिज्ने गरि छर्नुहोस्।

तरकारी बालीहरू

- तराईमा आगामी हप्ता पानी पर्ने संभावना न्यून रहेकोले आलु रोप्ने काम जारी राख्नुहोस्। आलुको बीउ सिंगै दाना (२५-५० ग्राम) रोप्नुहोस्। यदि काटेर रोप्नुपर्ने भएमा काटेको टुक्रालाई २-३ प्रतिशतको मेन्कोजेव वा सेक्टिनको घोल बनाएर ५ मिनेटसम्म डुबाएर रोप्नुहोस्।
- तराईमा आलु लगाउने जग्गामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट वा गोठेमल ६७० के.जी.; डि.ए.पि. ७.२ के.जी.; युरिया १.५ के.जी. र पोटास ३.३ के.जी. प्रति कठ्ठाको दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- बिँयाबाट बीउ वा खायन आलु उत्पादनको लागि टिपिएसका (एच.पि.एस.॥/६७, एच.पि.एस.७/६७, एच.पि.एस.१/१३) जातहरू लगाउनुहोस्।
- तराईमा आगामी हप्ता पानी नपर्ने, दिउँसोको सापेक्षिक आर्द्रता कम हुने र माटोको सुख्खापन बढ्दै जाने भएकोले माटोको ओस जोगाउन आलुबालीमा छापोको व्यवस्था गर्नुहोस्।
- तराईमा असोज- कात्तिक महिनामा लगाइएको आलुलाई गोडमेल र सिँचाई गर्नुहोस्।

- मध्यपहाडमा बारीमा लगाएको आलुको गोडाइ गर्न मौसम अनुकूल रहने भएकोले गोडमेल र उकेरा लगाउँदा ४.३५ के.जी. युरिया प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस पनि गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा भदौ महिनामा रोपेको आलु खन्न आगामी हप्ता मौसम अनुकूल छ।
- मध्यपहाडमा बारीमा लगाएको आलुमा अगौटे डढुवा रोगको नियमित अनुगमन गर्नुहोस्।
- आगामी हप्ता मौसम अनुकूल रहेकोले तराई तथा मध्यपहाडमा रेड क्रियोल जातको प्याजको बीउ नर्सरीमा राखी छापो राख्नुहोस्। आगामी हप्ता पानी नपर्ने, दिउँसोको सापेक्षिक आर्द्रता कम हुने र माटोको सुख्खापन बढ्दै जाने भएकोले बीउ राम्रोसँग उमार्नको लागि रोप्नुअघि १२ घण्टा जति पानीमा बीउ भिजाउनुहोस्।
- आगामी हप्ता मौसम अनुकूल रहेकोले साउन तथा भदौ महिनामा रोपिएको प्याज खन्नुहोस्।
- काउली समूहको तरकारीबालीहरूमा बन्दाको पुतली र इट्टा बुट्टे पुतली लाग्न सक्ने भएकोले नियमित अनुगमन गरि उचित व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- प्रत्येक वर्ष गाँठ रोग लाग्ने जग्गामा काउली समूहका बालीलाई यस रोगबाट जोगाउन बाली लगाउने समयदेखि नै उचित व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- गोलभेंडामा पात खन्ने कीरा (Tuta absoluta) को अनुगमन गरि व्यवस्थापनका उचित विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- गोलभेंडामा लाग्ने पछ्यौटे डढुवाको नियमित अनुगमन गरि व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- भण्टाको डाँठ तथा फलको गबारोको अनुकूल मौसम भएकोले नियमित अनुगमन गरि व्यवस्थापनको लागि परजीवी कीरा ट्राइकोग्रामाको प्रयोग गर्नुहोस्। गबारोको प्रकोप धेरै भएमा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (Chlorantraniliprole १८.५ % SC) वा स्पिनोसाड (Spinosad ४५% SC) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाएर साँझपख छर्कनुहोस्।
- विभिन्न तरकारी बालीहरूमा सेतो झिंगाले आर्थिक नोक्सानी गर्नुको साथै भाइरस रोगहरू पनि सार्ने हुँदा जैविक विषादी, *भर्टिसिलियम लेकानी* २ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्कनुहोस्। प्रकोप ज्यादा भएमा रासायनिक विषादी-*एसिटामाइप्रिड* २०% एस.पि. (इक्का, माजिक) १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर पातको पछ्याडिको भाग भिज्ने गरि स्प्रे गर्नुहोस्।

लाही कीरा (एफीड)

- १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाएर रातभरी राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट छर्कनु राम्रो हुन्छ।
- मालाथियन ५० इ.सी., २ एम. एल. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।
- नयाँ पालुवामा लाही, लिफ माईनर, सुलसुले लाग्ने भएमा सबई वा एट्सो तेल १५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नुहोस्।

अन्य

- बाली काट्ने र फलहरू टिप्ने अवस्थामा रोग तथा कीराहरू लागेमा यिनीहरूबाट आर्थिक क्षती थोरै हुने भएकोले विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्। यो अवस्थामा विषादी प्रयोग गरेमा विषादीको अवशेष बालीमा रहन गई मानव स्वास्थ्य तथा वातावरणमा नकारात्मक असर पुग्दछ।
- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरू हानिकारक हुदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं। मित्रजीव कीराहरू जस्तै: माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (प्रेइङ्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरूको संरक्षण र सम्बर्धन गरौं।
- पशुको मासुबाट मानिसमा विभिन्न किसिमका जुनोटिक रोगहरू सर्न सक्ने भएकोले मासु प्रयोग गर्दा सफा, स्वच्छ र राम्रोसँग पकाएर खानुहोस्।

मौरी

- मौरी घरमा रानी पुरानो छ भने यो समयमा फेर्नुहोस्। रानी पालन गर्ने घर छुट्याई, भाले र रानी कोषहरू तयार गर्न थाल्नुहोस्।

पशुपालन

गाई, भैंसी, भेडा, बाखा

- यो समयमा दार्चुला जिल्लामा विशेष गरि दुधालु भैंसीमा खरी रोग देखा पर्ने भएकोले उचित ध्यान पुर्याउनुहोस्।
- बाँके जिल्लामा ढुसी लागेको परालमा हुने माइकोटक्सिन (ढुसी) को कारणले विशेष गरि गाई र भैंसीमा डेगनाला रोग देखा पर्न सक्ने भएकोले पराल खुवाउँदा राम्ररी सुकाएर ओभानो पारेर खुवाउनुहोस्।
- जाडो शुरु भएसँगै हावाको तापक्रम घट्दै गइरहेको हुँदा पशुवस्तुहरूमा रुघाखोकी लाग्ने, ज्वरो आउने, श्वासप्रश्वास सम्बन्धि रोग लाग्ने संभावना भएकोले पशुवस्तुको खोर-गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छा-बाच्छी/पाठा-पाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्। पशुवस्तुको खोर-गोठको झ्यालहरूमा हावाको आवत जावत हुनेगरि जुटको बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउनुहोस्।
- प्रायः भदौ अन्तिम देखि मंसिर अन्तिमसम्म भैंसीहरू ऋतुचक्रमा आउने हुँदा ऋतुचक्र (Estrous cycle) मा आएको लक्षणहरू अवलोकन गर्नुहोस्। तर यिनीहरूले गाईको जस्तो ऋतुकालमा लक्षण नदेखाउन सक्छन्।
- बाखामा देखिने कुम्री (ढकेरी) रोगको रोकथाम गर्न मासिक एक चक्री डाई ईथाइल कार्बामाजिन (डी.ई.सी)-१०० एम.जी. खुवाउनुहोस्। ढकेरी लागेका बाखाको हकमा दैनिक एक चक्री सात दिन सम्म खुवाउनुहोस् र साथमा भिटामिन बी कम्प्लेक्सको सुई २-३ दिन सम्म लगाउनुहोस्।
- पशुको गोबर नियमित परिक्षण गरि आन्तरिक परजिवी विरुद्ध औषधी उपचार गर्नुहोस्। अथवा हरेक ४-४ महिनामा नाम्ले/माटे रोग विरुद्ध औषधी खुवाउनुहोस्।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- कुखुरामा सि.आर.डी. र एसाइटिस देखिन सक्ने भएकोले खोरमा आवश्यक तापक्रम साथै भेन्टिलेसनको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- ब्रोइलर कुखुराहरूलाई उमेर अनुसार फरक किसिमको तापक्रम आवश्यक हुन्छ। सुरुको अवस्थामा ९५° फरेनहाइट तापक्रम आवश्यक पर्छ र क्रमशः प्रत्येक हप्ता ५° फरेनहाइट तापक्रमको दरले ७५° फरेनहाइट तापक्रम नपुग्दा सम्म घटाउँदै लैजाउनुहोस्।
- बंगुरमा खोरेत र स्वाइन फिभर विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। साथै ३-१४ दिनका बंगुरका पाठापाठीहरूलाई रक्तअल्पताबाट बचाउन आईरन इन्जेक्सन लगाउनुहोस्।

मत्स्यपालन

- माछापोखरीमा एमोनियाको मात्रा बढी भएमा माछाको घनत्व कम गरि दानाको मात्रा पनि घटाउनुहोस्। पोखरीमा एमोनियाको मात्रा १ पि.पि.एम. छ भने पोखरीको २५% पानी विस्थापित गर्नुहोस्। यदि एमोनियाको मात्रा २.५ पि.पि.एम. भन्दा बढी छ भने माछालाई अर्को पोखरीमा सार्नुहोस्।
- इ.यु.एस. (Epizootic Ulcerative Syndrome) संक्रमित माछाको शरीरमा स-साना राता धब्बाहरू देखिन्छ र अत्याधिक संक्रमण भएको माछाको शरीरमा गहिरो घाउ हुन्छ। यी घाउहरूमा बाह्य परजिवी तथा जिवाणुको समेत संक्रमण हुन सक्छ। यस्तो अवस्थामा संक्रमित पोखरीमा सिफालेक्सिन (Cephalexin) ८० एम.जी. प्रति के.जी. माछालाई १५ दिन सम्म दानामा मिसाई खुवाउनुहोस् साथै कोर्सोलिन टि.एच. (Kohrsolin TH) ९०० एम.एल. प्रति हेक्टरका दरले पोखरीको पानीमा मिसाउनुहोस्।
- माछापालनबाट राम्रो उत्पादन लिन माछापोखरीमा भएका माछाको कूल तौलको ३-५ प्रतिशतका दरले दैनिकरूपमा दाना दिनुहोस्।
- माछालाई तनाव (Stress) रहित राख्न समय-समयमा पानी फेर्नुहोस् साथै पोखरीमा अक्सिजनको पर्याप्त मात्रा कायम राख्न ०.७५ के.भि.ए. क्षमताको ३-५ पेडल हिल प्रति हेक्टर जलाशयमा बिहान ४-६ बजेसम्म वायुयन्त्र (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्।
- पंडगास माछाले चिसो मौसम सहन नसक्ने हुँदा बिक्रीयोग्य साईजको माछालाई बिक्री गर्नुहोस्।

घाँसेबाली

- मध्यपहाड र तराईमा हिउँदे घाँसहरू- बर्सिम, जै, भेच, केराउ, टियोसेन्टी (मकै चरी), बाजरा आदि लगाउनुहोस्। उच्च पहाडी र हिमाली भेगमा क्लोभर, राईग्रास, कोते लगाउनुहोस्।
- हिउँदे घाँसको लागि जग्गाको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट मल २०० के.जी., डी.ए.पी. ३.६ के.जी., युरिया २.१ के.जी., म्युरेट अफ पोटास १.३ के.जी. प्रति कट्टाका दरले माटोमा मिलाउनुहोस्।
- जै घाँसको हकमा ४ के.जी. बीउ प्रति कट्टाको दरले उपलब्ध भएसम्म अमृतधारा नभएमा नेत्र, कामधेनु, गणेश, पार्वती आदि जातको जै छर्नुहोस्। साथै जै घाँससँग केराउ अथवा भेच ०.५-१ के.जी. प्रति कट्टाको दरले मिसाएर छर्दा घाँसको उत्पादन तथा गुणस्तरमा वृद्धि हुन्छ।
- बर्सिम घाँसको हकमा १ के.जी. बीउ प्रति कट्टाको दरले राइजोवियमले उपचार गरि प्रयास सिंचाई उपलब्ध भएको जग्गामा मात्र लगाउनुहोस्।
- धेरै सुख्खा अथवा सिंचाई उपलब्ध नभएको जग्गामा जै घाँससँग केराउको सट्टा भेच घाँसको बीउ एकनासले मिसाएर (जै बीउ ६०% र दलहन / भेच ४०%) लगाउनुहोस्।
- हरेक ३०-३५ दिनमा जै/बर्सिम घाँसमा २.१ के. जी. प्रति कट्टाका दरले सिंचाई गरि युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्। साथै प्रत्येक कटाई पश्चात पुनः युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्।
- आगामी हप्ता तराई तथा मध्य पहाडमा पानी पर्ने संभावना न्यून भएकोले बीउ छर्नु २-३ दिन अगाडी माटो भिज्ने गरि सिंचाई गरे पश्चात उपयुक्त हिउदे घाँसको बीउ छर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	घनश्याम मल्ल	कृषि वातावरण	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	ghanashyam_99@hotmail.com	९८५११३३६१२
२	सञ्जय विष्ट	कीट विज्ञान	कीट विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	sanjayabista@gmail.com	९८५११९१३९०
३	दयामणी देवी गौतम	बाली विज्ञान	बाली विज्ञान महाशाखा, खुमलटार,	dayamani.gautam@gmail.com	९८४१३२२८१३
४	मनोज कुमार ठाकुर	कृषि सञ्चार	सञ्चार, प्रकाशन तथा अभिलेख महाशाखा, खुमलटार	thakur27819@gmail.com	९८५१२१६२९६
५	सलिकराम गुप्ता	बाली प्रजनन	कृषि वनस्पति महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	gupta.salikram3@gmail.com	९८४१५८२५७४
६	डा. कालिकाप्रसाद उपाध्याय	आलुबाली	राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार	kalikaupadhyay@yahoo.com	९८६०७९९७५३
७	बिष्णु प्रसाद पौडेल	माटो विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	bishnu.env@gmail.com	९८४२६९१७२३
८	डा. अर्चना श्रेष्ठ	मौसम विज्ञान	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नक्साल	shresthamet@gmail.com	९८४१२९९०९४
९	डा. गिरिधारी सुवेदी	वागवानी	वागवानी अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	subedigiridharinarc@gmail.com	९८५८३२०५४७
१०	डा. अमित प्रसाद तिमिल्सिना	बाली विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	timilsinaamit87@gmail.com	९८५०४७७३३३
११	भोजन ढकाल	पशु विज्ञान	राष्ट्रिय पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिष्ठान, खुमलटार	nickbhojan@gmail.com	९८५१२४८५१४
१२	नविन रावल	माटो विज्ञान	माटो विज्ञान महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	nabin_rawal@yahoo.com	९८५७०६५०२१
१३	डा. रुपा बास्तोला	पशु आहारा	पशु आहारा महाशाखा, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४१३१९८३९
१४	समि कुँवर	कृषि मौसम	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	samikunwar@gmail.com	९८५११९१७७१
१५	रामेश्वर रिमाल	कृषि मौसम	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५१०४४१३०
१६	प्रकाश पन्थ	कृषि प्रसार	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	prakaspantha@gmail.com	९८४७३०१४७१
१७	लसकुस समिर श्रेष्ठ	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, त्रि. अ. वि.	info@mfd.gov.np	०१-४११३१९१
१८	चेतना मानन्धर	बाली रोग	बाली रोग विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	chetana.manamdhara@gmail.com	९८४१६२४१८१
१९	प्रकाश कुँवर	मत्स्य विज्ञान	मत्स्य अनुसन्धान महाशाखा, गोदावरी	prakash.kunwor66@gmail.com	९८४१५८०२३५